

תיקוני עירובין

גליון שאלות הלכתיות

המתחדשות מידי שבע בבדיקת העירובים השכונתיים

גליון מס' 106
אלול תשע"ו

מוקד העירוב השכונתי
בני ברק
054-84-83-320

ייצור מערכת להקמת עירוב זמני מהודר וקל

לאחר שראינו את ההשתתפות הגדולה של הקוראים במציאת פתרונות טובים ומהודרים, יש לנו לשתף את הקוראים בפרויקט חדש, שעומד על הפרק זמן רב, ועדיין אין לנו רעיון טוב שיענה על כל הדרישות, הן בחלק ההלכתי והן בחלק הפרקטי. ואולי מבין הקוראים יהיה רעיון טוב.

בזמן האחרון הולך וגדל הציבור שיועד להקפיד שלא לטלטל בעירובים הכלליים, שמקילים מחמת ההכרח בהרבה הלכות חשובות, ומסתמכים על שיטות מקילות שהוראת מרן פוסקי הדור לאסור אותם, מלבד שיש מקומות שהפיקוח אינו כראוי. ולכן בעת שהותם של המשפחות במקומות נופש, לשבת התאחדות או לצורך שמחה, נוקקים לעשות עירוב זמני לחצר שבין הדירות של בני המשפחה. כל פעם מנסים בני המשפחה לאלתר פתרונות שונים, ומתקשרים פעמים רבות למוקד הטלפוני, לשאול על כשרותו של עוד רעיון חדש. חלק מהשואלים מבינים בהלכות, ושואלים שאלות מקוריות, כמו להשתמש לצורת הפתח בקרש על פרגולה, או בשארית קיר ארוך, בניר דבק ובקרטון.

פיתוח מערכת נידת להקמת עירוב זמני וקל

בניגון על כסא ועוד, בעומד מרובה, ובפי תקרה שבמרפסת שפתוחה מכמה צדדים, שבכל אלו יש פרטים רבים בהלכה, וקשה מאוד לדעת שהשואלים הציגו נכון את השאלה, ולסמוך שהם יעשו כהלכה. ובנוסף לכך הרבה מהשואלים אינם יודעים את ההלכות,

וצריך להסביר גם את ההלכות הבסיסיות. המשיב ב"מוקד העירוב" רכש נסיון רב בענין זה, ומשתדל לענות לכל שואל כפי צרכו, לשאוב מכמו את הנתונים הנכונים, ולברוח מן הספקות. ומ"מ בעירובין, תשובה בלי לראות, זה דבר קשה מאוד.

לאור המצב שבה"ח צובר תאוצה, שרבים רוצים להקים עירובים זמניים כשרים, שוקדים במוקד העירוב על פיתוח מערכת מיוחדת קלה ונוחה, שתניתן בהשאלה עם הוראות ברורות, שיהיה אפשר ע"י לעשות עירוב כשר ומהודר עם לחיים, שבעז"ה יהיה ניתן לסמוך שהמשפחות שישתמשו בה, יוכלו להקים עירוב כשר תוך זמן קצר, בלי להסתבך במציאת אילתורים, ובשאלות הלכתיות מסובכות. מכיון שאנו מחפשים פתרון שיהיה טוב גם למי שאינו מתעסק בהתקנת עירובים, החלטנו לשתף את הציבור בהצעת פתרונות יעילים וכשרים.

הדברים הנצרכים מבחינה הלכתית, 1. עמוד לגובה 2.30 מטר שעומד יציב, והחוט מעל גביו 2. עם אפשרות להעמיד לפניו לחי במרחק 10-20 ס"מ. 3. העמוד יוכל לעמוד בסמוך לקירות בתוך 20 ס"מ (שיעור לבדו ברווח).

הדברים הנצרכים מבחינה פרקטית, 1. שתהיה יציבות לעמודים גם כשאי אפשר לחבר לקרקע או לקיר, והיינו שיהיה בסיס שהעמוד עומד על ידו. 2. מקום לחיבור החלק התחתון של החיים לבסיס. 3. הבסיס לא יהיה כבד יותר מידי, ונוח לסחיבה. הפתרון שבינתיים עומד לביצוע הוא, עשיית בסיס מפלטה של ברזל קצת כבדה 30x20 ס"מ [כמו של עמודי רלסים], עם חורים בפניות למקרה שאפשר לתקוע מסמר או בורג לרקע. באמצע הפלטה יהיה פרופיל לגובה 20 ס"מ [פחות מג' טפחים] שבו יכנס תחתית העמוד, ובצדדים מסילות להכנסת הלחי לתוכם. וחיבור נוסף עם מוט שוכב באמצע העמוד, לחיבור החיים.

פתרונות אחרים שהציעו, כגון ע"י חביות פלסטיק שימלאום מים לא נמצא חבית כזו בגובה מטר בגודל נורמלי. עוד הציעו במקום פלטה לעשות רגלים כמו של מאוורר, אך הן ארוכות, והעמוד יוצא רחוק מהקיר.

הצעות טובות יתקבלו בברכה, רק לאחר שהמזיע סיכם לעצמו פירוט המעלות והחסרונות, ולקח בחשבון את ההלכות ואת העלויות של הביצוע.

הקמת עירוב ביום שישי לצורך ברית מילה

ביום שישי האחרון הקים "מוקד העירוב" עירוב זמני חד פעמי, עבור משפחה שהיתה צריכה לטלטל את התינוק לברית מילה אצל מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א בבית הכנסת לדרמן. כידוע מרן שליט"א מקפיד שלא להיות סנדק באופן שטלטלו

עשרות תגובות על פרסום ראשי העמודים החדשים

בין ציבור הקוראים, יש אנשים רבים שמעוניינים לסייע ולעזור ברעיונות לפתרונות חדשים, שישמשו להדוור ושיפור מערכות העירובים ועשייתם. דבר זה גילינו בתגובות שהגיעו לאחר מה שהתפרסם בגליון 95, 96 על רעיון מקורי חדש לשינוי צורת ראשי העמודים, בעקבות טענה של אחד מהת"ח בירושלים, שטען כי בראשי העמודים המקובלים כיום בצורת V, יש בעיה שהחוט יושב צמוד על ראש העמוד, ובהכרח שאמצע החוט ישקע למטה מראשי העמודים, וע"ז כתב החזו"א (סי' ע' סק"י) לפסול כדן צורת הפתח שהחוט מן הצד, וגם המושג"ב (שעה"צ סי"ס סס"ב) הזכיר שצריך לתקן דבר כזה. ולכן הוא הציע לייצר את ראש העמוד בצורת Y שהחוט יישב גבוה כשמונה ס"מ מעל ראש העמוד, שכפי הנראה, בשיעור גובה כזה החוט יחזיק מעמד מעל ראשי העמודים, אם ימתחו אותו חזק. אלא שבגליון ציינו שיש חסרון דוקא בצורה זו, שהברזל יכול להתעקם ולהישר מלחץ החוט, אם יקרה. שלא ילחימו אותו טוב, [משא"כ בצורה המקובלת, לחץ החוט הוא על העמוד, ולא על החלק המולחם].

לאחר שהדברים נכתבו בגליון, הגיעו למוקד העירוב עשרות פניות להצעות שונות מאברכים קוראי הגליונות מכל רחבי הארץ, חלק מהרעיונות היו דברים מורכבים, שעלות הייצור שלהם פי שלש או יותר, ובחלק מהרעיונות היתה בעיה הלכתית אחרת.

דיני ראש עמוד בצורת H

לדוגמא אחד הפתרונות שהציעו, שבאמת יש מקומות בארץ שעשו כך, ויש בזה בעיה הלכתית, לכן כדאי לציין שלא יעשו כך. הנה אנו רוצים שהחוט יהיה קצת בגובה, והברזל יהיה חזק, וכאשר יש רק מוט אחד שמולחם באמצע על רגל הוא יכול להתעקם, א"כ היו שטענו שאפשר לעשות בצורת H, להלחים שני מוטות בשני הצדדים, ואז מרווחים גם שלא צריך לכסות את ראש העמוד [שנועד להלחמה על אמצע החלל], ובין שניהם יהיה פס אחד שוכב בגובה שעליו יישב החוט.

בצורה כזו החוט נמצא בקצה העמוד

והנה דבר ראשון חייבים שהמוטות יהיו בתוך חלל העמוד, ולא כמו שיש שטענו ועשו אותם בחוץ, כי אז החוט יזוז לצד ויישב בצד של העמוד ולא מעל העמוד, ויהיה פסול. דבר שני, גם כשהמוטות מולחמים מבפנים בתוך חלל העמוד, מקום ישיבת החוט הוא רחב ומגיע עד קצה העמוד, ובשעת המתחה החוט בורח לצד, ויוצא בקצה העמוד ממש, וא"כ יש לו בעיה אחרת, שבנדנדו קל הוא יוצא מבין העמודים. כמו"כ אם העמוד יתעקם, יכול להיות מצב שהחוט לא יהיה מעל העמוד. ויהיה פסול מטעמים אלו מקפידים לעשות V שהחוט יורד ונמשך למרכז העמוד דוקא. וכן מקפידים שרוחב העמוד יהיה 3 צול (9 ס"מ) בשביל להציל מנדנדו קטן בחוט, [ועוד יש מעלה גם שיהיה כיסוי לראש העמוד, כדי שלא ינסו בו מי הגשמים, הגורמים בהצטברותם להחליש את יציקת העמוד]. לכן אין להשתמש בהצעה הזו של H, שיש בה שאלות הלכתיות במצבים שונים.

עירוב באירופה שנושנה כמתכונת שהתפרסמה בגליון

יש לציין שעוד לפני שהתחילו בארץ לייצר את הראשים החדשים, שמענו שבאירופה כבר עשו עירוב בצורה כזו, ע"י אחד מקוראי הגליונות שראה בגליונות את המעלה בצורה הזו, כשבועיים לאחר מכן הוא היה בחו"ל לצורך השגחת כשרות, ובעל המפעלים ביקשו ממנו שיעשה עירוב לדתי האירוח של המשגיחים, שמוגיעים פעמים רבות במשך השנה. הוא הדרך את העובדים איך לעשות את הראשים האלו, וכך הם עשו את העירוב במתחם. אני שמחים לראות שהגליונות משפיעים בס"ד גם למרחוק, לרחבי העולם הגדול, מעבר למה שידני מגעת. ויה"ר שתמשיך התועלת ותגדל.

הכנסת עגלה לאמבולנס והוצאתו בתוך העירוב

הוסיף השואל ושאל לאחר שההלכה שמותר לחזור באמבולנס עם גוי, האם מותר להחזיר גם את העגלה, או שמא זה טלטול שאינו מוכרח לילד. השואל היה למדן והציע רעיון מיוחד, שהוא יכניס את העגלה לרכב [אמבולנס של גוי] בביה"ח, כגון בביה"ח הנ"ל שיש עירוב כשר ומותר לטלטל במתחם, ואח"כ יוציא את העגלה מהרכב בבני ברק במקום שג"כ יש עירוב כשר ברחוב. לכאורה בצורה זו אינו מוציא מרשות לרשות, כי בשני המקומות הוא רק מעביר מרשות היחיד לרשות היחיד, וכשהרכב עובר ברה"ח, העגלה היא כל הזמן בתוך רה"ח, ואין בזה מלאכת הוצאה על העגלה.

והנה באמת הדין הזה נכון במקרה שמכניס לאמבולנס בעודו ברה"ח, ומוציא כשהגיע לתוך רה"ח, אין בזה מלאכת הוצאה כיון שבשני המקומות נמצא בתוך רה"ח. ומ"מ אחד מרבני העירובים עורר שעדיין יש לעיין בפרטי הדינים משום שיש בזה טלטול מחצר לחצר בתוך רה"ח, משום שהאמבולנס הוא מקום בפני עצמו שאינו מעורב עם שאר החצרות שבעירוב, [כיון שבעלי לא היו בתוך העירוב בכניסת שבת], והכלל בדין זה, שכלים ששבתו בחצר, מותר לטלטל מחצר לחצר אף כשלא עירבו [אלא רק יש היקף מחיצות], משא"כ כלים ששבתו בבית אסור להעבירם מחצר לחצר, וא"כ בזה שמעביר את העגלה מהאמבולנס לחצר הבית, וכן בביה"ח מהחצר לאמבולנס, הרי זה טלטול מחצר לחצר האסור בכלים ששבתו בבית. ולכן הדין במקרה כזה תלוי היכן היתה העגלה בכניסת השבת בבין השמות. ולכאורה יש לעיין האם אמבולנס שהוא דבר נייר, מוגדר כחצר בפני עצמה לענין זה, האם לא נאמר שהוא ככלי בתוך החצר הגדולה, שאין בהעברת העגלה לתוכו, לטלטול מחצר לחצר. ועיין.

דין פי תקרה יורד וסותם בתחתית סוכה

בגליון הקודם סיימנו בשאלה הלכתית שהתעוררה בהתקרב חג הסוכות. במקרה שהיתה סוכה על ברזלים בקומה גבוהה, ורצו להשתמש בה ליצור דין פי תקרה יורד וסותם כלפי השטח שלמטה ממנה בחצר. שאל השואל האם תקרה כזו כשרה לדין פי תקרה.

והנה בדין פי תקרה, כתב השו"ע (סי' שס"א ס"ב) שצריך שלא יהיה פי תקרה משופע, משום שאז הוא מוגדר שאין לו פה. וביאר המשנ"ב (ס"ק י"ד) דלא אמרינן דיורד וסותם, אלא רק כשהתקרה חלקה אבל לא כשהיא משופעת כעין גנים שלנו שעומדים בשיפוע, אם לא שיש תקרה ישרה תחתיה. והנה בביאור הגדרת הפה של ה"פי תקרה", נחלקו הת"ח בזמנינו בהבנת יסוד הדין ובדברי הראשונים, האם הכוונה על השפה של עובי התקרה, שדנים אותה כאילו יורדת וסותמת כעין דין גוד אחות, וכאשר הגג משופע היא נמצאת באלכסון ולא כלפי מטה בצורה ישרה, ולכן אינה כשרה. או שמא הכוונה לשפה של תחתית התקרה, וממנה עושים דין יורד וסותם, שכביכול סוף התקרה מגדירה את סוף המקום, ודין זה לא נאמר כאשר התקרה בשיפוע, שאין דרך תקרת הבתים בצורה כזו, וחסר בהגדרת המקום. ויש עוד סברות בזה, ואכמ"ל.

בנידון זה יש הרבה נפק"מ למעשה, כגון כאשר מלמטה יש תקרה ישרה, מעליה גג משופע, כגון גג רעפים או פנל (איסקוריט) שתחתיו יש תקרת גבס, והשפה היא מהגג המשופע שאינה שפה ישרה. ובמשנ"ב נראה שהכשיר במקרה כזה. לעומת זאת במקרה ששפת סיום התקרה הוא ישר, ומלמטה יש כל מיני שיפועים או אפילו רק בליטות, שאין תקרה בשיעור ד' טפחים בצורה חלקה, יש להסתפק האם אומרים בה דין פי תקרה יורד וסותם. [ולשו"ן המשנ"ב דלא אמרינן יורד וסותם רק כשהתקרה חלקה, משמע שצריך שתהיה ישרה. ויש לדחוק וליישב שהכוונה שתהיה ישרה לאפוקי משופעת].

לפ"ז יש לדון בדין המקום שתחת הסוכה הנ"ל, האם אומרים בו פי תקרה יורד וסותם, כיון שאינו חלק ובולטים מתחתיו הברזלים ששוכבים לאורך ולרוחב של הסוכה. או שמא מספיק שהתקרה ישרה, והשפה שלה ישרה. העברנו את השאלה לאחד מרבני העירוב, שהכשיר ואמר שהברזלים האלו אין להם שייכות לתקרה שאינה ישרה, גם לפי ההסבר שצריך שיהיה ישר מלמטה, כיון שברוב הסוכה יש תקרה ישרה, ורק במסגרת יש ברזל שיורד, וא"כ אדרבה הוא משלים ומסייע לדין יורד וסותם, שאנו רואים את סוף התקרה כאילו יורד וסותם.

את התינוק שלא כדן, ועל כן צריך שהתינוק יהיה בשבת במקום שיש עירוב שכונתי שנבדק ומתוקן כראוי. בתחילה מרן הסכים רק באופן שהתינוק היה בעירוב שברחו רשב"ם הסמוך לבהכ"נ, ובשנתיים האחרונות ניתן לסמוך על עוד כמה עירובים שמוקד העירוב מאשר אותם. במקרה זה היה הבית של התינוק מחוץ לגבול העירוב הטוב, ואבי הבן ביקש שנועשה הרחבה לעירוב ששכונתי של התינוק של המוקד הגיע בתחילת השבוע ותיכנן את האפשרות גם מבחינה הלכתית וגם מבחינה פרקטית, ומצא פתרון כשר עם שתי צורות פתח, בקשירת חוטים לחלון ולעץ ועוד, והעמדת לחיים תחתיהם. וביום שישי בצהררים הגיע יחד עם אברך נוסף להרכיב את העירוב. הם השקיעו הרבה כדי שהלחיים יהיו מחוברות היטב, שילד לא יוכל להזיז אותם בידיו ויפסול את העירוב, ויחד עם זה לא לקדוח ולקלקל במקומות ניכרים. בס"ד הם מצאו פתרונות טובים כגון קשירה בחוט שזור, חיבור זווית במדרכה, ועוד. אבי הבן ציין שהלחיים היו מחוברות חזק. ובכל זאת בשבת אחא"צ, מישוהו התנכל ועקר בכח את אחד מהלחיים שעמד ברחוב, אלא שזה היה כבר לאחר שהם חזרו מהברית, כך שלא אירע נזק ממעשיו.

לחי שנמצא אחורי הפצים המונחים בקביעות

כאחד מהלחיים התעוררה שאלה בשעת ההרכבה. המתקין הצמיד לחי לקיר מאחורי הבנין, והיו מונחות שם חתיכות גדולות של גגון פלסטיק גלי [כעין גגות של מרפסות סוכה] שנשענו צמוד לקיר, הוא הכניס את הלחי בין הגגות לקיר, מכיוון מתחת החוט, ויצא שהגגות מכסים כמעט חצי מהלחי. והנה בדרך כלל חפיץ הוא דבר ארעי שאינו מהווה בעיה הלכתית כלל, אבל כיון שבמקרה זה הם מונחים בקביעות לזמן ארוך, יש להסתפק האם הם נעשים כהמשך לקיר, למחיצה הקבועה, וא"כ החצי התחתון של הלחי עומד כביכול בתוך המחיצה, והרי הלחי צריך לבלוט מהמחיצה, ולסתום מקצת מהפתח כמבואר בחו"א בכמה מקומות, ובמקרה כזה הרי חצי מהלחי אינו סותם מקצת מהפתח.

והנה להלכה למעשה יש לדון ולומר, שחפיץ שאינו מחובר גם אם הוא מונח בקביעות, אינו נעשה כחלק מהקיר, והוא נחשב עראי, ומכילא הלחי המחובר לקיר נחשב סותם מקצת מהפתח, והוא ניכר מבפנים, ולא צריך להתייחס לגגות. ומ"מ במוקד העירוב משתדלים להסיר כל שאלה, אם אפשר בדרך קלה, ולכן המתקין שהבחין בכך, מישך מעט את הגגות והניח עליהם סורג שהיה שם, כדי שהלחי יהיה גלוי ללא ספק [כפי שהוא מופיע בתמונה].

שאלות הלכתיות רבות מתעוררות לשהיה בבתי חולים

בין השאלות שהגיעו למוקד, היתה שאלה שנוגעת למעשה בזמנים שאין זמן לשאול, כאשר צריך להגיע בשבת לבית חולים, ובזמנים כאלו האדם עושה ע"פ שיקול דעתו לפי הידיעות שרכש לפני כן, ולאחר מעשה הוא שואל ומכרר האם נחש נכון ועשה כהלכה, או שמא צריך בימים אלו ימי הרחמים והסליחות לעשות גם על זה תשובה. ובאמת יש לציין הנהגה טובה שתעזור בענין זה, שכאשר שומעים על קרוב או חבר שהוצרך לנסוע בשבת לבי"ח, מתעניינים גם אף הסתדר עם החלק ההלכתי, כיצד לטלטל את המסמכים, ואיך העביר דברים בביה"ח, כיצד נסע, ואיך היה מותר לחזור, מצד דין תחום שבת ומצד דיני נסיעה בשבת בחזרה ע"י גוי, ועוד דינים רבים על עשיית בדיקות רפואיות וכתובת הפקידות, דלתות חשמליות, מלאכות ע"י האחיות וכו'. בצורה כזו אדם לומד להיות ערוך לחלק ההלכתי המסובך במקומות כאלו, ויה"ר שלא ניוקק לבי"ח ולרופאים, בין בשבת ובין בימי החול.

חזרה מביה"ח באמבולנס של גוי עדיף מטלטל בעגלה

בשבוע האחרון שאל אברך, שהוצרך להגיע מבני ברק לתל השומר בשבת עם תינוק בן שנה וחצי, ולאחר שהתברר בחסדי ה' שאין לו פגיעה והוא משוחרר, התחבטו ההורים איך מותר להם לחזור. האם יש עירוב שמותר לקחת אותו בעגלה, או שמא נמצאים מחוץ לתחום ואפילו הם עצמם לא יכולים לחזור.

והנה הוראת הרבנים במקרה זה, שלא יקחו את הילד בידיים או בעגלה, ואין אפילו צד לסמוך על עירוב במקומות שבין ב"ב לבי"ח, אלא מותר להם לחזור ע"י נהג גוי, משום שיש עמהם תינוק קטן שלא טוב לו להשאיר במקום כזה, וצרכי קטן [בדברים כאלו] הוא כחולה שאין בו סכנה, שמותר לומר לגוי שיעשה מלאכה עבורו (כמ"ש ברמ"א סי' שכ"ח סי"ו). וכן אפשר שאחד מההורים ילוח אותם. הנה במקרה כזה מותר לומר לגוי שיסיע אותם ברכב במלאכה דאורייתא, ולא לטלטל תינוק בידיים גם אם אומרים שיש שם איזה עירוב כללי. והטעם משום שלאמירה לגוי לצורך קטן יש היתר בהלכה, אבל לטלטל קטן או לצורך קטן במקרה שאין העירוב כשר כראוי, אפילו בכרמלית דרבנן, אין היתר בהלכה (ראה שו"ע סי' ש"ט ס"א ומשנ"ב שם, ובסי"ח ס"ק קנ"ד).

נמשכת ההרשמה לבדיקת כשרות הסוכות, וגודל הגנות והמזגנים והעצים הבולטים מעליהם.
ניתן להרשם בטל: 054-8483320

ניתן להזמין שיעורים בעירובין לימי חג הסוכות השיעורים שיתקיימו בע"ה בב"ב פ"ת וירושלים, ושמועו במערכת "קול העירוב" שלוחה 3.

ניתן לתרום בכל רחבי הארץ במכשירים של "נדרים פלוס" או "קהילות", ע"י חיפוש - "מוקד העירוב" וכן במערכת הטלפונית 03-7630585 שלוחה 323
 יש לציין שבתרומה לעשיית עירוב שבת, אפשר לקיים השבת גול הרבים, בעשיית צרכי רבים, בצורה המהודרת ביותר, שכן כמעט כל משפחה משתמשת מידי שבת בעירובים השכונתיים לנשים או לילדים.

לברורים בנושאי עירובין, וכן לתרומות וסיוע בהפצת הגליון:

